

Бердянський державний педагогічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра дошкільної освіти
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти
(освітній рівень)

на тему: **Розвиток пізнавальної активності дітей середнього
дошкільного віку**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта»
Спеціальності
012 «Дошкільна освіта»

Мазепа Анастасія
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник: канд. психол. н,
доцент кафедри дошкільної освіти
Донченко Ольга
(прізвище та ініціали)

Рецензент: канд. пед.н., доцент кафедри
дошкільної освіти

Сущинська Тетяна
(прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	5
1.1. Аналіз пізнавальної активності в літературі	5
1.2. Психологічні особливості пізнавальної активності в навчальній діяльності дошкільників	8
1.3. Характеристика навчальної діяльності дошкільників	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	20
2.1. Процедура дослідження	20
2.2. Методи, що використовувалися під час дослідження	22
2.3. Аналіз і інтерпретація результатів дослідження	28
Висновки до розділу	32
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	33
3.1. Проблеми формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку	33
3.2. Рекомендації для формування пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку	34
Висновки до розділу	41
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	45

ВСТУП

Обрана тема є досить актуальною на даний час. Саме зараз в психології активно прослідковується тенденція прояву нестандартного мислення. Дошкільний вік є тим періодом життя людини, коли значною мірою починає функціонувати креативність. Тому дуже важливо своєчасно виявити здібності і розвивати їх у правильному руслі.

Світ, який динамічно змінюється, потужне інформаційне середовище сьогодення вимагає від дитини із перших років її життя вміння орієнтуватися у розмаїтті предметів й явищ, здатності доволіно регулювати свою пізнавальну діяльність. У цьому аспекті особливої актуальності набуває проблема розвитку в дошкільників, починаючи із дошкільного віку, здатності до сприйняття предметів і явищ оточуючого, їх осмислення, усвідомлення зв'язків між ними, що спонукає вчених і науковців до пошуку ефективних способів розвитку пізнавальної активності дошкільників.

«Дитяча креативність» виявляється більш масштабнішою ніж «доросла». Здатність знаходити ідеї в нових і складних ситуаціях, пропонувати нові способи використання предметів особливо властива дітям. Практично, це – нестандартне бачення предмета, використання його функцій у новій ситуації. Завдяки пріоритетному розвитку образного мислення в дитячій творчості дуже яскраво виявляється здатність змінювати форму об'єкта так, щоб побачити нові його можливості. Саме дитина ще чуттєво сприймає навколишній світ, на кожному кроці перевтілюючи об'єкти в нові образи, помічаючи в предметах те, чого не бачать дорослі.

Об'єктом магістерської роботи є пізнавальна активність дошкільників.

Предметом магістерської роботи є розвиток пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

Метою магістерської роботи є дослідити педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

Відповідно до мети магістерської роботи, ми ставимо такі завдання:

1. Визначити теоретичні підходи до розвитку пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

2. Експериментально дослідити особливості розвитку пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

3. Виявити педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей середнього дошкільного віку.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані такі методи дослідження: експеримент, спостереження, опис і аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, пояснення, класифікація. Для емпіричного дослідження були використані наступні психодіагностичні методики: Методикою Торренса

ВИСНОВКИ

В результаті виконання магістерської роботи нами було встановлено, що:

1. Пізнавальна активність дітей дошкільного віку є потребою організму, що росте, і тому потрібно розвивати й підтримувати. Передумови розвитку пізнавальної активності у дітей дошкільного віку складаються у ранньому віці, проте, вона набуває системної будови й може розглядатися як особистісна якість, а не просто як епізодична характеристика дитячої поведінки

2. Середній показник пізнавальної активності дітей становить 153, що свідчить про середній рівень розвитку креативності. Виняток становить Данило, оскільки рівень креативності його становить вище середнього. Таким чином, рівень креативності в досліджуваній групі дітей низький.

На заваді самоактуалізації стоять певні психологічні бар'єри, комплекси, чи ж просто лінощі. Такі діти не бажають виділятися серед інших дітей, хоча творчі здібності у собі відчують. Інколи вони є важкими на підйом, проте якщо починають діяти, то роблять це творчо, із притаманним їм натхненням, доводячи справу до кінця. Такі дошкільники є відповідальними, самостійними, можуть взяти на себе роль організатора, здатними до самоуправління

3. На сьогоднішній день відсутні методичні розробки, які були б спрямовані на подолання інтелектуальної пасивності 5-6-річних дітей. Для розвитку пізнавальної активності варто проводити такі види ігор:

- гра драматизація;
- репетиції на «сцені»;
- гра «Ми костюмери», «Виготовляємо декорації»;
- музичний театр-студія (в організації театралізованої гри);
- етюд «Пісенька оживає» (відображення змісту пісні жестами й рухами);

- театр картинок;
- гра за замістом художніх творів;
- пальчиковий театр Гра «Зимівля звірів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богоявленська Д. Б. До питання про дивергентне мислення: Психологічна наука і освіта, 2019. - № 1. 85с.
2. Богоявленська Д. Б. Обдарованість: теорія і практика. Пед.системи. "Обдаровані діти": К.: 2020. 20 с.
3. Гріненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль: 2018. 46 с.
4. Череповська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей: 2006. 22 с.
5. Кисельова О.О. Розвиток творчих здібностей у онтогенезі
6. Степанов С. С. Популярна психологічна енциклопедія: К.: 2019. 331 с.
7. Морозов А. В. Формування креативності викладача вищої школи в системі безперервної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. К.: 2004. 445 с.
8. В.Зоц. Психологічна підтримка творчості: К.: 2003.
9. Романовський Д. Регуляція творчої діяльності: створення адекватних умов для розвитку творчої особистості: 2006. 12 с.
10. Поклад І.М. Креативність в концепції О.Г. Маслоу / / Новий акрополь. Культурна асоціація: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.newacropolis.org.ua/study/conference/?thesis=4960>
11. Савенков А.І. Основні підходи до розробки концепції обдарованості: К.: 2005. 26 с.
12. Сидорчук Т.А. Система творчих завдань як креативності на початковому етапі становлення особистості: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. К.: 2017. 21 с.
13. Torrance E. P. Search for Satori and Creativity. - Buffalo N.Y. : Creative Education Foundation, 2019.

14. Wollach M. A. New look at the creativity – intelligence distinction / M. A. Wollach, N. A. Kogan // *Journal of Personality*. 2017. - № 33. - P.348 - 369.
15. Терещук А. Креативність як невід'ємний компонент інтелектуального розвитку індивідуальності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.newacropolis.org.ua/ua/study/conference/?thesis=4254>.
16. Філософія і історія креативної освіти: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://urok.at.ua/publ/filosofija_ta_istorija_kreativnoji_osviti/8-1-0-388.
17. Яковлєва Є.Л. Розвиток творчого потенціалу індивідуальності школяра <http://www.hr-portal/article/razvitie-tvorcheskogo-potentsiala-lichnostishkolnika>
18. Barron F. Творчі особи й творчі процеси / F. Barron. - Ibid., 2019. - Vol.10. - № 3. - P. 165 - 169.
19. Bandura, A., and Walters, R.H. *Social Learning and Personality Development*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1963.
20. Barker, R.G., and Gump, P.V. *Big School, Small School*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1964.
21. Bart, W.M., and Krus, D.J. An ordering-theoretic method to determine hierarchies among items. *Educational and Psychological Measurement* 33:1973.291-300 p.
22. Beilin, H. Developmental stages and developmental processes. In D.R. Green, editor; , M.P. Ford, editor; , and G.B. Flamer, editor. , eds., *Measurement and Piaget*. New York: McGraw-Hill, 1971..
23. Bereiter, C., and Scardamalia, M. From conversation to composition: The role of instruction in a developmental process. In R. Glaser, editor. , ed., *Advances in Instructional Psychology*. Vol. 2. Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1982.
24. Bickhard, M.H. The nature of developmental stages. *Human Development* 21: 1978, 217-233 p.
25. Biggs, J.B., and Collis, K.F.. *Evaluating the Quality of Learning: The SOLO Taxonomy (Structure of the Observed Learning Outcome)*. New York: Academic Press, 1982.

26. Bobrow, D.G., and Collins, A. Representation and Understanding. New York: Academic Press, 1975.
27. Bowman, P.H. Effects of a revised school program on potential delinquents. *Annals* 322: 1959. 53-62 p.
28. Braine, M.D.S., and Romain, B. Logical reasoning. In J.H. Flavell, editor; and E.M. Markman, editor. , eds., *Handbook of Child Psychology Vol. 3. Cognitive Development*. New York: John Wiley & Sons 1983.
29. Broughton, J.M. Piaget's structural developmental psychology, III. Function and the problem of knowledge. *Human Development* 24: 1981, 257-285 p.
30. Brown, A.L., Bransford, J.D., Ferrara, R.A., and Campione, J.C. Learning, remembering and understanding. In J.H. Flavell, editor; and E.M. Markman, editor. , eds., *Handbook of Child Psychology . Vol. 3. Cognitive Development*. New York: John Wiley & Sons. 1983.
31. Brown, R. The maintenance of conversation. In D.R. Olson, editor. , ed., *Social Foundations of Language and Thought*. New York: Norton, 1980.
32. Bruner, J.S. From communication to language: A psychological perspective. *Cognition* 3: 1975, 255-287 p.
33. 1982. The organization of action and the nature of adult-infant transaction. In M. Cranach, editor; and R. Harre, editor. , eds., *The Analysis of Action*. New York: Cambridge University Press. *Child's Talk*. New York: Norton, 1983.
34. Bullock, D. Social Coordination and Children's Learning of Property Words. Unpublished doctoral dissertation, Stanford University. 1979.
35. On the current and potential scope of generative theories of cognitive development. In K.W. Fischer, editor. , ed., *Cognitive Development. New Directions for Child Development*, No. 12. San Francisco: Jossey-Bass, 1983.
36. Seeking relations between cognitive and social-interactive transitions. In K.W. Fischer, editor. , ed., *Levels and Transitions in Children's*

Development. New Directions for Child Development, No. 21. San Francisco: Jossey-Bass, 1978.

37. Campos, J.J., Hiatt, S., Ramsay, D., Henderson, C., and Svejda, M. The emergence of fear on the visual cliff. In M. Lewis, editor; and L. Rosenblum, editor. , eds., *The Origins of Affect*. New York: Wiley, 1978.

38. Campos, J.J., Barrett, K.C., Lamb, M.E., Goldsmith, H.H., and Stenberg, C. Socioemotional development. In M.M. Haith, editor; and J.J. Campos, editor. , eds., *Handbook of Child Psychology . Vol. 2. Infancy and Developmental Psychobiology*. New York: John Wiley & Sons. 1983

39. Case, R. The underlying mechanism of intellectual development. In J.R. Kirby, editor; and J.B. Biggs, editor. , eds., *Cognition, Development, and Instruction*. New York: Academic Press, 1980..

40. Case, R., and Khanna, F. The missing links: Stages in children's progression from sensorimotor to logical thought. In K.W. Fischer, editor. , ed., *Cognitive Development. New Directions for Child Development, No. 12*. San Francisco: Jossey-Bass, 1981..

41. Catania, A.C. The psychologies of structure, function, and development. *American Psychologist* 28:1973. 434-443 p.

42. Chandler, M.K., Paget, K.F., and Koch, D.A. The child's mystification of psychological defense mechanisms: A structural and developmental analysis. *Developmental Psychology* 14: 1978, 197-205 p.

43. Chi, M.T.H. Knowledge structures and memory development. In R.S. Siegler, editor. , ed., *Children's Thinking: What Develops*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1978.

44. Chomsky, N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1965.

45. Clark, H.H., and Clark, H.H. *Psychology and Language*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1977.

46. Colby, A., Kohlberg, L., Gibbs, J., and Lieberman, M. A longitudinal study of moral judgment. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 1983.
47. Cole, M., and Bruner, J.S. Cultural differences and inferences about psychological processes. *American Psychologist* 26:1971.867-876 p.
48. Cole, M., and Griffin, P. Cultural amplifiers reconsidered. In D.R. Olson, editor. , ed., *The Social Foundations of Language and Thought*. New York: Norton.1980.
49. Cole, M., and Traupman, K. Comparative cognitive research: Learning from a learning disabled child. In W.A. Collins, editor. , ed., *Minnesota Symposium on Child Psychology*. Vol. 15. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.1983.
50. Cook-Gumperz, J., and Gumperz, J.J. From oral to written culture: The transition to literacy. In M.F. Whiteman, editor. , ed., *Writing: The Nature, Development, and Teaching of Written Communication*. Vol. 1. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.1981.
51. Coombs, C.H., and Smith, J.E.K. On the detection of structure in attitudes and developmental processes. *Psychological Review* 80:1973.337-351 p.
52. Corrigan, R. The development of representational skills. In K.W. Fischer, editor. , ed., *Levels and Transitions in Children's Development*. New Directions for Child Development, No. 21. San Francisco: Jossey-Bass, 1983.
53. Cross, T.G. Mothers' speech adjustments: The contributions of selected child listener variables. In C.E. Snow, editor; and C.A. Ferguson, editor. , eds., *Talking to Children: Language Input and Acquisition*. Cambridge, England: Cambridge University Press.1977.
54. Curtis, S. Dissociations between language and cognition: Cases and implications. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 11:1981.15-30 p.
55. Dempster, F.N. Memory span: Sources of individual and developmental differences. *Psychological Bulletin* 89:1981.63-100 p.

56. Dennett, D.C. Why the law of effect will not go away. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 5: 1975.169-187 p.
57. Donaldson, M. *Children's Minds*. New York: Norton.1978.
58. Eichorn, D.H., and Bayley, N. Growth in head circumference from birth through young adulthood. *Child Development* 33: 1962. 257-271 p.
59. Ekman, P., Friesen, W.V., and Ellsworth, P. *Emotion in the Human Face*. New York: Pergamon Press, 1972.
60. Elkind, D. *Children and Adolescents*. Second ed. New York: Oxford University Press. 1974.